

TURIZMNI RIVOJLANTIRISH

**Ortikova Jasmina Oybek kizi
Samarqand viloyati Paxtachi tumani 34-maktab o'quvchisi**

Annotasiya: Ushbu maqolada O'zbekiston bilan boshqa davlatlar o'rtasidagi turizm statistikasi va uni qanday rivojlantirish to'g'risida qisqacha ma'lumot berilib o'tilgan va turizmni tushib ketishini bartaraf etish haqidagi fikrlar ham keltirib o'tiladi.

Kalit so'zlar: Thomas Cook, Denov tumani, Marco Polo, Misr, Paris, osmono'par binolar, til bilish.

Turizm (fransuzcha: our- sayr, sayohat) degan ma'noni anglatadi. Turizm bu jismoniy shaxsning doimiy istiqomat joyidan sog'lomlashtirish, ma'rifiy, kasbiy, amaliy yoki boshqa maqsadlarda borilgan joy, mamlakat. Ilk bor 1843-yilda Thomas Cook 1- temiryo'l sayyohligini tashkil qildi. Undan so'ng esa Marco Polo missioner bo'lgan, va u xristian dinini yoyish uchun yo'lga chiqqan, sayohat qilgan. Hozirgi kunda turizm desa ko'pchilik biror bir davlatga borish, va u yerdagi tarixiy va zamonaviy bino va narsalarni ko'rishni tushunadi.

Mamlakatim izda turizm ishiga mustaqillikning dastlabki vaqtlaridanoq asosiy davlat siyosati darajasida qaraldi. Soha rivoji uchun barcha zarur tashkiliy — huquqiy mexanizm vujudga keltirilib, muhim me'yoriy hujjatlar qabul qilindi va bu ish hozirda ham davom etmoqda. Mamlakatimizda turizm ning ravnaqi, uni yangi pog'onalarga ko'tarish, yurtimizni jahon turizm markazlaridan biriga aylantirish uchun avvalo huquqiy zamin yaratish lozim edi. Shu bois, O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining mazkur yo'nalishga taalluqli qonun va kodekslari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining turizmga oid qator Farmonlari, qarorlari, Respublika Vazirlar Mahkamasining qarorlari, Adliya vazirligining va boshqa mutasaddi davlat idoralarining yo'riqnoma, ko'rsatma va tartiblari ishlab chiqilib, hayotga tatbiq etildi. Shulardan kelib chiqqan holda, mazkur hujjatlarni o'rganish va tahlil qilishni quyidagi temalar bo'yicha amalga oshirish maqsadga muvofiqdir, — deb o'ylaymiz: O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining turizmga oid qonun va kodekslari O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 1997-yil 24-aprelda qabul qilgan «O'zbekiston Respublikasi soliq kodeksi» va unda turizm sohasiga oid imtiyozlar. Ushbu Kodeks 11 bo'lim, 41 bob va 134 moddadan iborat bo'lib, uning asosiy vazifasi — O'zbekistonda soliq tizimining huquqiy asoslarini, soliq to'lovchilarning huquqlari hamda majburiyatlarini belgitaydi, soliq ishlarini yuritish tartibotini va soliq haqidagi qonun hujjatlarini buzganlik uchun javobgarlikni tartibga solib turadi. Kodeksda yuridik va jismoniy shaxslardan olinadigan daromad (foyda) solig'i, qo'shilgan qiymat solig'i, aksiya solig'i, yer osti boyliklaridan foydalanganlik uchun soliq, ekologiya solig'i, suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq, mol-mulk solig'i, yer solig'i, reklama solig'i, avtotransport vositalarini olib sotganlik uchun soliq, shuningdek, turli yig'imlar haqida ham fikr yuritiladi. Kodeksda soliq to'lash bilan bir qatorda faoliyatning ayrim turlari (xususan, turizm faoliyati)ga soliq to'lashda imtiyozlar ham berilgan. Jumladan, 8-bob «Daromad (foyda) solig'i bo'yicha imtiyozlar», - deb nomlanib, uning 31-moddasi 12-qismida: «Samarqand, Buxoro, Xiva va Toshkent shaharlarida yangi tashkil etilgan, turizm faoliyati bilan shug'ullanadigan yuridik shaxslar tuzilgan paytdan boshlab birinchi daromad orttirgunga qadar, lekin uzog'i bilan ro'yxatdan o'vaqtdan e'tiboran uch

yilgacha. Samarqand, Buxoro, Xiva va Toshkent shaharlarida turistik faoliyat bilan shug'ullanuvchi yuridik shaxslar foyda olgan birinchi yili 50 %, ikkinchi yili 75%, Uchinchi yildan boshlab 100 % miqdorida soliq to'laydi», — deyiladi uchinchi yildan boshlab 100 % miqdorida soliq to'laydi», — deyiladi.

Hozirda yurtimiz O'zbekistonda turizmni rivojlantirish uchun hukumatimiz tomonidan qadimiy eski joylar buzilib tashlanmoqda, va qishloq aholisining turar joylari, bir qavatli uylar va hovlilar o'rniga turli tuman kotej va ko'p qavatli binolar qurilmoqda. Shuningdek, O'zbekistonning shahar joylarida osmono'par binolar qad ko'tarmoqda, bularni barchasi turizmni rivojlantirish uchun qilinmoqda va maqsad turistlarni va chet ellik kishilarni yurtimizga ko'proq jalb qilish. Lekin, aksincha yurtimizdagi qadimiy joylar va biz hozirda istiqomat qilayotgan hovlilarni saqlab qolish kerak, va ularni yo'q bo'lib ketishini oldini olish lozim. Chunki, chet davlatlarda ham osmono'par binolar ko'p, natijasida turistlarni davlatimiz turizimiga qiziqishi yo'qoladi. Chunki boshqa davlatlarda bu ro'sindagi turizm turlari allaqachon rivojlangan. Bilamizki, davlatimiz Markaziy Osiyo deb ham nomlanadi, va biz bu nom bilan yanada tanilib chiqishimiz darkor. Masalan, O'zbekistonda hali Respublikamizning Samarqand viloyati Paxtachi tumanidagi "Dabus qal'a" qirralari ochilmagan qadimiy joylar ko'p, masalan: Denov tumani, ziyoratgohi. Agar shular va shu kabi yana ko'plab tarixiy joylar davlatimiz tomonidan muxofazaga olinib rivojlantirilsa turizmni sezilarli darajada rivojlantirish ehtimoli katta.

O'zbekiston prezidenti «Buyuk ipak yo'li» xalqaro turizm markazi ochilish marosimida ishtirok etdi. «Ulug'vor me'moriy majmua barchamizga, butun xalqimizga muborak bo'lsin, buyursin», — dedi Shavkat Mirziyoyev. Konsert davomida britaniyalik mashhur qo'shiqchi Sami Yusuf «Hayot daraxti» qo'shig'ini ijro etdi. 23 avgust kuni O'zbekiston prezidenti Shavkat Mirziyoyev Samarqand shahridagi «Buyuk ipak yo'li» xalqaro turizm markazining ochilish marosimida ishtirok etdi. Markazdan o'rin olgan «Boqiy shahar» majmuasi hovlisida samarqandlik nuroniylar, ziyolilar bilan samimiy suhbat bo'ldi. Ushbu inshootlar xayr-barakali bo'lishini, bunday yaxshiliklar ko'p bo'lishini tilab, duo qilindi. Sho'ng, «Buyuk ipak yo'li» xalqaro turizm markazining tantanali ochilish marosimi bo'ldi.

Agar boshqa davlatlardagi turizm statistikasiga kelsak. Dunyoda top davlatlarning turizm yo'nalishi O'zbekistonga nisbatan ancha kuchli. Masalan, Misr davlatida piramidalar necha asrlardan buyon saqlanib kelinmoqda, va bular turistlarni ko'proq jalb qiladi va mamlakat turizmini rivojlantirishga ancha ko'mak beradi. Shu bilan birga Parij yoki Amerika davlatlarini olsak, ular faqatgina osmono'par binolar bilan mashhur. Parijda Efil minorasi dunyoga dong'i ketgan mujizalardan biridir. Ammo u davlatlarda buzdagi shinam hovlilar, keng dalalar kamdan kam uchraydi, va bularni saqlab qolish bilan biz sabzavot va mevalarni exportini ham ko'tarishga erisha olamiz.

Turizmni rivojlantirish va turist sifatida sayohat qilishning yana bir tomoni til bilish ham hisoblanadi. Agar inson qancha ko'p til bilsa u chet elga o'ylanmasdan tashrif buyura oladi va davlatimizga tashrif buyurgan turistlarga ham biror narsa haqida osongina ma'lumot berib qiziqтира oladi.

Turizm 3 ta turga bo'linadi: Xalqaro turizm, bu turizm turidga davlatlararo sayohat kiradi, qaysiki kishilar ishi yuzasidan yoke dam olish kurortlariga borish yoke sayohat qilish ham turizm hisoblanadi. Ikkinchi turi esa bu ichki turizm, bunga mamlakat ichi bo'ylab

sayohat kiradi, va oxirgisi bu maxfiy turizm, bunda aynan sayohat uchun emas balki ish yuzasidan boshqa davlatga borib sayohat qilmasdan qaytib kelish hisoblanadi. Turizmning boshqa xillari – ko‘rinishlari sifatida: sarguzashtli, temiryo‘l, avtoyo‘l, suv yo‘li, havo yo‘li turizmlariga ham alohida e‘tibor berilgan, hamda dam olish, rohatlanish va ko‘ngil ocharlik, sog‘lomlashtirish, o‘rganuvchi, qishloq, tatil kunlaridagi dam olish, go‘zal tog‘larga sayohat, safari tur, ekoturizm, harbiy, etnik, qarindoshlarni va do‘stlarni ko‘rish, tarixiy, diniy – ziyorat, marosim, falokat joylariga borish, xazina izlash, ishqiy, sport turizmlari kabi sayohatlarni batafsil yoritib berilgan

Foydalanilgan ma'lumotlar ro'yxati:

1. Mirzayev Murodjon Ahmadjonovich "Turizm asoslari" 2011-yil. 18-19-20-betlar
2. <https://adu.uz>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 23 avgustdagi tashrifi